Historický náučný chodník Hradisko Zobor

Kraj:	Nitriansky
Okres:	Nitra
Geomorfologická jednotka:	Tribeč
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Ponitrie
Prístup:	bus MHD Nitra, Zobor-nemocnica a pešo po modrej turistickej značke 2 km s prevýšením 280 m
Východisko:	Nitra, Pyramída, horná stanica bývalej sedačkovej lanovky Nitra – Zobor
Trasa:	Nitra: Pyramída – severný val – Zobor a akropola – južný val – Pyramída
Dĺžka, prevýšenie:	1,9 km, prevýšenie 110 m
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	8
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: archeologické, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je prepojená s červenou, modrou a zelenou turistickou

značkou.

Rok otvorenia: 2008

Aktuálny stav (2020): Viacero informačných panelov v teréne chýba, zvyšné sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; stránka náučného chodníka

Kontakt: Občianske združenie Hradisko Zobor, Petzwalova 15, 949 11 Nitra 11

Poznámky: (1) Trasa náučného chodníka vedie po obrannom vale hradiska, ktorý (najmä južný val) býva v máji a júni zarastený. (2) Úvodný informačný panel na severnej stene budovy bývalej lanovky vo východisku trasy je schovaný za inými tabuľami. (3) Trasa chodníka je značená špeciálnou tvarou značkou.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na historickú vychádzku. Odporúčame spojiť s návštevou náučného chodníka Zoborský kláštor a pre prístup využiť časť trasy náučného chodníka Zoborské vrchy, s ktorým sa stretá na niektorých zastávkach.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Nitra. Krajské a okresné mesto v Podunajskej pahorkatine pri najjužnejšom cípe Tribeča na úpätí Zobora na rieke Nitra, počtom obyvateľov piate najväčšie na Slovensku. Vyvinulo sa v mieste významných archeologických lokalít, ako najstaršie mesto na Slovensku sa spomína už okolo roku 830. Stala sa dôležitým, politickým, hospodárskym a kultúrnym centrom veľkomoravských Slovienov ako sídlo Nitrianskeho kniežatstva (v 8. – 12. storočí), rozkvet zažila počas vlády Svätopluka v 9. storočí. Neskôr mesto patrilo Arpádovcom, v roku 1248 sa stalo kráľovským mestom, potom kráľ mesto a hrad daroval nitrianskym biskupom. V rokoch 1633 – 34 ju okupovali Turci. Po druhej svetovej vojne sa rozvíjal najmä chemický, strojársky a potravinársky priemysel. V roku 1952 sa stala centrom slovenského poľnohospodárskeho školstva a vedy. Charakter mestu dodáva svojrázny reliéf – hovorí sa, že je rozložené na siedmich vŕškoch: Hradný kopec, Na Vŕšku (Na Andrášku), Martinský vrch, Kalvária, Šibeničný vrch (Borina), Dražovský kopec a Zobor. Tieto pahorky prestavujú akési pokračovanie výbežku Tribeča ponorené pod sedimenty Podunajskej pahorkatiny, resp. vyčnievajúce z nich. Pre svoju osobitosť a výraznosť tvoria samostatnú geomorfologickú časť Nitrianskej pahorkatiny – Nitrianske vŕšky. Dominantou mesta je Nitriansky hrad, ktorého komplex – od roku 1962 národná kultúrna pamiatka – tvorí katedrála, biskupský palác, hradby a hospodárske budovy.

Hradisko Zobor. Pozostatky pravekého hradiska vo vrcholovej časti Zobora a jeho predvrcholu Pyramída na južnom okraji Tribeča nad Nitrou. Hradisko, vybudované v strategickom mieste na vysokom okraji Karpát nad Podunajskou nížinou, zaberalo asi 15 ha vertikálne mierne členitého územia v nadmorskej výške 520 – 587 m, z väčšej časti lemovaného vysokými strmými a v hornej časti miestami aj skalnatými svahmi. V teréne je zachovaný takmer 2 km dlhý obranný val V-Z smerom pretiahleho pôdorysu, miestami vysoký až 7 m, ktorý prerušovali tri vstupy (brány), a ďalšie, menej zreteľné, valy v okolí, chrániace prístupové cesty. Vznik hradiska sa na základe prevažne keramických nálezov datuje do neskorej doby bronzovej (10. – 8. storočie pred n. l.), pričom jeho osídlenie pretrvalo do začiatku staršej doby železnej (doby halštatskej). Predpokladá sa, že vrchol Zobora bol akropolou, vyhradenou pre najvyššiu vrstvu spoločnosti. V čase Veľkej Moravy bolo valom chránené a ťažko dostupné územie i jeho okolie využívané ako refúgium a strážny bod (podobne ako aj neskôr, napr.

počas druhej svetovej vojny a p.). Hradisko je národnou kultúrnou pamiatkou.

Zobor. Najjužnejší geomorfologický podcelok jadrového pohoria Tribeč medzi Nitrou a Žiranmi, resp. Huntáckou dolinou (medzi Žiranmi a Podhoranmi), ktorá ho zreteľne oddeľuje od zvyšku pohoria s podcelkami Jelenec, Veľký Tribeč a Rázdiel. Patrí k nemu aj odľahlý Kolíňanský vrch východne od Žibrice. Najvyššími vrchmi podcelku sú Žibrica (617 m) na severe a Zobor (587 m) na juhu. Z diaľky masív Zobora siluetou klamlivo pripomína dvojicu sopiek. V jadre ho budujú prvohorné horniny, najmä hlbinné vyvreliny ako granodiorit, ktoré sú z veľkej časti prekryté horninami druhohorného obalu – vápencami a kremencami. Vápence sú tu skrasovatelé a vyskytujú sa v nich jaskyne, napr. najznámejšia z nich Svoradova jaskyňa nad bývalým Zoborským kláštorom – ktorého ruiny sú súčasťou areálu liečebného ústavu –, ďalej Skryšná diera, Jazerná Žibrica, Malá Žibrica, Zvislá jaskyňa na Žibrici, Jaskyňa pri kostole a Malá jaskyňa pri kostole (obe posledne v Kolíňanoch). Územie je okrem geologických a geomorfologických zvláštností výnimočné výskytom mnohých vzácnych a suchomilných rastlín a živočíchov, ale aj históriou osídlenia či krajinnými scenériami. Väčšia časť jeho plochy je preto územím európskeho významu Zobor (súčasť sústavy Natura 2000). Na Pyramíde (554 m n. m.) – predvrchole Zobora s výhľadom nad mestom Nitra – od 80. rokov 20. storočia stojí dnes 64 m vysoký rádiový a televízny vysielač Nitra-Zobor, z pôvodného prebudovaný v roku 1993. V rokoch 1970 – 1993 k vysielaču viedla z mesta sedačková lanovka Nitra – Zobor.

Národná prírodná rezervácia Zoborská lesostep. Chránené územie v južnej časti Tribeča na južných svahoch v oblasti Zobor – Plieška severne nad Nitrou vyhlásené v roku 1952 na ochranu teplomilných skalných, stepných a lesostepných spoločenstiev, dôležitých z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska. Je časťou plošne rozsiahlejšieho územia európskeho významu Zobor (súčasť sústavy Natura 2000).

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Ponitrie. Chránené územie vyhlásené v roku 1985 v dvoch susediacich – geologicky a tým aj inak odlišných – horských celkoch Tribeč a Vtáčnik zhruba medzi Nitrou a líniou Prochoť – Podhradie pretiahnutého tvaru v dĺžke cca 55 km. **Tribeč**, ako jadrové pohorie, budujú najmä kryštalické bridlice, granodiority, vápence, dolomity a kremence. Jeho morfologicky osobitým a ojedinelým elementom sú 400 až 600 m vysoké nápadne čnejúce „hôrky“ lemujúce jeho ústredný chrbát od východu (napr. Plieška, Dúň, Veľký Lysec, Ploská, Člnok – Hôrka – Skalka) i západu (napr. Veľká skala, Hrdovická, Háj, Tábor). Sú to kvesty, ktoré vznikli na uklonených vrstvách relatívne voči okoliu odolnejších hornín – kremencov a vápencov. Veľkým Tribečom dosahuje maximálnu nadmorskú výšku 829 m. V dôsledku toho väčšinu územia porastajú dubovo-hrabové a dubové, vo vyšších polohách i bukové lesy a zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá so vzácnymi druhmi, napr. peniažtek slovenský, hrdobárka páchnuca, hrachor benátsky, kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý, ľalia zlatohlavá. Zhruba na línii Veľké Pole – Radobica naň severovýchodným smerom nadväzuje vulkanické pohorie **Vtáčnik**, budované najmä andezitmi a ich pyroklastikami, dosahujúce výšku 1 346 m (vrch Vtáčnik). To je príčinou, že v ňom prevažujú bukové a bukovo-jedľové lesy, v najvyšších polohách bukové porasty krovitého vzrastu, tzv. listnatá „kosodrevina“ s pôvodným smrekom a horskými druhmi (napr. mačucha cesnačkovitá, kamzičník rakúsky, chlpaňa lesná, iskerník platanolistý, prilbica moldavská a pozoruhodná škarda sibírska). Faunu CHKO reprezentujú: rys, mačka divá, jelenia, v nižších polohách srnčia a diviačia zver, hojná je introdukovaná danielia a muflónia zver. Vzácnymi dravcami sú tu: orol krikľavý, orol kráľovský, hadiar krátkoprstý a včelár obyčajný. Veľmi vzácny (vo Vtáčniku) je jariabok hôrny. V rámci CHKO leží viacero rôzne veľkých území európskeho významu (najrozsiahlejšie sú Vtáčnik na severnom konci a Zobor na južnom) a rozsiahlu centrálnu časť Tribeča s jeho západným okolím tvorí chránené vtáčie územie Tribeč (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov (zastávok)

1. Historický náučný chodník Hradisko Zobor (*označený „Z“*)
2. Počiatok valu
3. Rázcestie val – modrá
4. Západná brána
5. Cisterna
6. Severná brána
7. Zobor – akropola
8. Odbočka z červenej
9. Východná brána

Úvodný informačný panel „Z“ visí na zadnej (severnej) stene budovy hornej stanice niekdajšej lanovej dráhy.

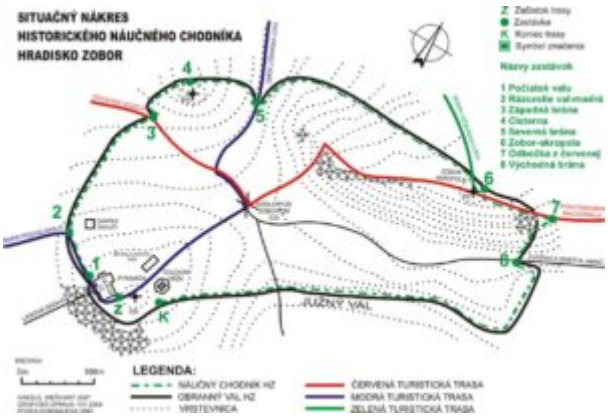

SITUAČNÝ NÁKRES
HISTORICKÉHO NÁUČNÉHO CHODNÍKA
HRADISKO ZOBOR
Z Začiatok trasy
K Koniec trasy
Názvy zastávok
1 Počiatok valu
2 Rázcestie val-mladná
3 Západná terénna
4 Cisterna
5 Severná terénna
6 Zobor-akropola
7 Odbočka z červenej
8 Východná brána
JUŽNÝ VAL
LEGENDA:
NÁUČNÝ CHODNÍK HZ
OBRANNÝ VAL HZ
VRSTEVNICA
ČERVENÁ TURISTICKÁ TRASA
MODRÁ TURISTICKÁ TRASA
ZELENÁ TURISTICKÁ TRASA

MAPY.CZ